

15 Temmuz ve Yeni Başlangıçlar

Ercan YILDIRIM

15 TEMMUZ VE YENİ BAŞLANGIÇLAR

15 Temmuz ve Yeni Başlangıçlar

15 Temmuz darbesinin engellenmesi Türk siyasi hayatının önemli virajlarından olduğu gibi dayanak noktalarından biri de olacak. Siyasal kimliklerin millet bağı ve İslâmî olan ile örtüşüp bu ortamda kadim siyasi yapımıza uygun eğilimlerin yeniden üretilmesi ayrıca önemli.

Ercan YILDIRIM

Türk siyasi ve fikir hayatının önemli kırılmalarından biri olacağı muhakkak, 15 Temmuz darbe girişiminin. Bu işgal hareketine göden süreç ve akabinde yaşanan gelişmeler o derece çok yönlü o derece çok taraflı ki Türkiye'nin kadim kültürel, fikri, dini tüm kanallarını etkileyecek, değiştirip, dönüştürecek boyuta ulaştı.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Türkiye'deki İslâmî anlayışın millet varlığıyla birlikte gösterdiği kopmaz bağı, 15 Temmuz'da bize bir kere daha umut verecek şekilde belirginleşti. Kabul etmek zorundayız, 15 Temmuz darbe girişimi "Anadolu irfanı"yla durduruldu. İster sayı hesabı yapın, ister irfan kavramının içini kendi meşrebiniz uyarınca doldurun ister tanklara karşı durma hususunda çağrı beklendi/beklenmedi kavgası verin... Türkiye'de "güvurun ülkeye operasyon çektiği" haberi üzerine yollara dökülmeye teşne siyasal kimliği oluşmuş, millet bağını kavileştiren hâlâ "güzideler sınıfı", "gaza ruhu" bulunuyor.

Sürekli içeriden ve dışarıdan operasyona muhatap olan milletin "tutkusunu kaybetse bile" içindeki özü hâlâ muhafaza ettiğini ayrıca gösteriyor. Bu anlamda 15 Temmuz'un sonuçlarından biri de Cezi olaylarından bu yana gelişen olaylarda kendini diri tutup, "bir tarafa" kalmayı başara-bilen genel iradenin sıradanlaşmadığıdır.

15 Temmuz öncesinde, menşei 2011 yılındaki "iki kişiden biri"nin AK Partili olduğu seçimlere dayanan "kutuplaşma" söyleminin, darbe gecesi ikinci dereceye düşmesi kritik dönemlerde "kenetlenilebilmemiz" yeniden ispat-

ladı. 15 Temmuz millet varlığının siyasi çekişmelerin ötesinde beka meselesinde ne kadar dirayetli olabileceğini gösterebildi. Haliyle bizde halkın üst seviyede siyasileştığını, ülke gündemi, aktif propagandalar, yerli ve enternasyonal operasyonların ne derece idrak edebildiğini böylece bihakken takip edebildik. Sadece siyasi söyleme bağlı kalmadan 15 Temmuz öncelikle 200 yıllık akabinde Hak-batıl karşıtlığına insanımız tarafından bağlanabildi. Dolayısıyla ortaya siyasi yapıyla bağlantılı olarak "içe kapanma", millî mutabakat arayışı da çıktı.

İyi-kötü, 7 Ağustos Yenikapı mitingi devlet bürokrasiyle siyasi tarafların milletin karşısına çıkabildiği önemli bir platform oldu. Siyasi çekişmelerin taraflarının yine kendi mevzilerine çekilmeleri menfi anlama kesinlikle yol açmaz, asli olarak insan varlığımızın vatan, toprak, bayrak, İslâm ve gelecek konularındaki kararlılığı kutuplaşmayı değil mutabakatı ortaya çıkardı. Bunun sürekliliği açısından ciddi manada gayret göstermek gerekiyor.

15 Temmuz'un Sonuçları

15 Temmuz sonrasında darbelerin, FETÖ tasfiyesinin, tutuklama ve yargılamaların sorgulanması, adalet arayışı kadar vicdan, ahlak, adalet, sadakat gibi konuları öne çıkardı. "Vicdanları yaralayan kararlar", FETÖ ile mücadele ediliyormuş gibi yapılmasına karşın hâlâ "gerçek FETÖ"çülerin işlerine devam ettiği, alt düzeydeki insanların işlerinden güçlerinden edildiği kanaati tam da sene-i devriyesi gelen darbe girişiminde en önemli konu haline geldi. Belki de milli mutabakatın boyutlarına, "FETÖ yapılanması" kavramından başlamak gerekir.

Vaktinde FETÖ'nün kariyer ve para kanallarını karşılıklı olarak kullanan pek çok ismin kendini "FETÖ yapılanması" dışında gösterme gayretleri zahiren doğru olabilir fakat "bir zihniyet olan FETÖ" aynı zamanda meşruiyetini, amaca ulaşma yollarını, yöntemlerini sadece "öğüt elemanı" düzeyinde değil kullanılabilecek şahıslarla da sağlamıştır. Bu anlamda kamusal alanda, matbuatta hâlâ "FETÖ çöplüğü"nde değerlendirilebilecek pek çok kişi bulunmaktadır. Entresan olan FETÖ vastasıyla makam, para, yer edinen yazar, edebiyatçı, siyasi, bürokrat taaferin mangalda köl bırakmaması...

15 Temmuz darbesinin engellenmesi Türk siyasi hayatının önemli virajlarından olduğu gibi dayanak noktalarından biri de olacak. Siyasal kimliklerin millet bağı ve İslâmî olan ile örtüşüğü bu ortamda kadim siyasi yapımıza uygun eğilimlerin yeniden üretilmesi ayrıca önemli. 15 Temmuz siyasi anlayış konusunda bir kararlılık içermesine karşın "kadro şekillenmesi" hususunda beklenenleri veremedi. Bu da hassaten değerlendirilebilecek tecrübelerin başında geliyor. Devlet, statüko, ideolojiler açısından Türk düşüncesinin seyrini fikirler yanında kadro tasnifleri, tasvipleri, tercihleri, tasfiyeleri bağlamında da düşünmek gerekecek.

15 Temmuz sonrasında darbelerin, FETÖ tasfiyesinin, tutuklama ve yargılamaların sorgulanması, adalet arayışı kadar vicdan, ahlak, adalet, sadakat gibi konuları öne çıkardı. "Vicdanları yaralayan kararlar", FETÖ ile mücadele ediliyormuş gibi yapılmasına karşın hâlâ "gerçek FETÖ"çülerin işlerine devam ettiği, alt düzeydeki insanların işlerinden güçlerinden edildiği kanaati tam da sene-i devriyesi gelen darbe girişiminde en önemli konu haline geldi.

15 Temmuz üzerine konuşurken hemen her alanda önemli sonuçlar elde edilebileceğini söylemek mümkün.

İslâmî açıdan halimizi 15 Temmuz ile yeniden düşünebiliriz; umumiyetle tarikat-cemaat yapılarının mesiyani, költ eğilimlerle gittiğini, her grubun önceliği "kendi meşrebine" verdiğini, kamuda yer edinmenin, imkânları ele geçirmenin İslâmî dönüşümün önüne geçtiğini, 27 Mayıs sonrasındaki cemaat gücünün İslâm düşüncesine çok büyük darbe vurduğunu, klasik din anlayışımızın bizi kurtardığını, İslâm ve öfke zenginleşen milli karakterimizin Anadolu irfanının temel ol-

mayı sürdürdüğünü, dünya sisteminin omurgamız olan İslâm-Türk-ehlisünnet-gaza kültürünü yok etmeye çalıştığını takip etmek mümkün.

15 Temmuz ve İslâm Düşüncesi

Türkiye'de İslâm düşüncesinin seyri bakımından FETÖ darbe girişimi bir hakikati yüzümüze vurmaya vesile oldu. Türkiye'de etkili cemaatlerin, tarikatların, İslâmî oluşumların geneli tarihi ana akışın dışında hatıra tam karşısında düşünce yapısına sahip olduğunu çok daha net bir şekilde gördük.

FETÖ'nün, üyelerinin Gülen'in iç çamaşırlarını, sözlerini, yalancı gözyaşlarını kutsaması, sahiden "mehdi" olarak görmesi esasında bir gelenegin belki de modern dönemde gerilemeye bağlı

konjonktürün etkisiyle öteki yapılarda da bir şekilde kendini göstermektedir. Mesiyani yaklaşım illa bir költür doğrudan mehdi olarak görülmesini gerektirmez kurtarıcı figürünün, dini-tasavvufi öğelerle süslenmesi, batini eğilimlerin güçlü gelmesiyle ilgili olabilir. FETÖ 27 Mayıs sonrasındaki yeni dini yapılardan göç almasının, yeni dönemdeki cemaat fikrinin bir köşesinde Hristiyanı kurtarıcı figürünün, metafizik unsurlarla kahr-amanlaştırılmasına dayalı anlayışın temsilcilerindendir.

Son yıllarda pek çok dini yapıda iç kavga, yücelmeler, büyümenin getirdiği bölüşüm kavgası, "kurtulan ve kurtarılacak olan" cemaatin kendilerinin olduğu kanaatleri FETÖ'nün mirasına konma kaygısıyla birleşti. Bu durumda FETÖ'nün boşalttığı yeri doldurma, devlet içinde göçlenme, iktisadi büyüme arayışı 15 Temmuz'da FETÖ türü yapılanmalar karşısında birlikte hareket etme, İslâm düşüncesini yenileme, arındırma kaygılarının çok ötesindedir.

15 Temmuz'un yüzümüze vurduğu gerçeklerin başında dini yapıların kendileriyle vatan ve milleti özdeşleştirmekten uzak durması gelir. Halile İslâm anlayışa yine "öteki grupları" tasfiye etmeye, onlara hükmetmeye ve mutlak hakikatin kendileri olduğuna kadar giden bir süreci de işaret ediyor. 15 Temmuz'a gelinceye kadar dini yapılar İslâm düşüncesinin meseleleri üzerine tek-lifler getirmek, neoselefilik, IŞİD tehlikesi, parçalı yapılanmalar, iktisadi konular, kamusal dindarlık gibi hususlarda derinlikli çalışmalar yapmak yerine kendi tarlalarını sürmeyi tercih etti. Mesyanik tavır, batını tutumlar bu süreçte 27 Mayıs sonrasında güçlendirilen yapıların esas manevi gücü olduğu, şimdi daha net görülebiliyor.

İslâm-Ehli Sünnet-Türk-gaza omurgasını dini yapıların ihya değil daha çok imha etmeye yöneldiği gerçeği bu süreçte iyice anlaşıldı. Belki 15 Temmuz sonrasında hercümerçte, yer kapma furcasında bu daha da netleşti.

Her ne kadar 15 Temmuz Anadolu ırfanı sayesinde durdurulsa da buradaki ırfan kavramı batını formasyondaki, heterodoks inançları değil, Anadolu'nun İslâmlaşmasından sonra ortaya çıkan "millî karakter", tutumlarla, Ehli Sünnet ve Hanefi yaklaşımla, gavur karşıtı, gazi anlayışla ilgilidir. Dolayısıyla tam tersine İrfan ırfanlığı, mesyanik tutuma, költü fikrine karşı gelişmiştir. Bu gerçekte bakılırsa 15 Temmuz sonrasında Türkiye'deki İslâm düşüncesine olan dikkatlerin daha artmasını sağladı; bahsettiğimiz İslâm-Türk-Ehli Sünnet-gaza merkezliliği, Hanefiliği odağına yerleşti.

Türkiye'deki ana akım dini düşüncenin yeniden düşünülmesi için 15 Temmuz ve dini yapıların durumu iyi bir imkandır; modernizmle birlikte başlayan İslâmcılık düşüncesinin de eksene aldığı gelenekselliği, öze dönüşü kısmen tecdid için

bir fırsat niteliği de taşıyor. Fakat aktüel olan, kamusal sahanın cazibesi, kazanımları elde tutma bu entelektüel etkinliğe sıranın gelmesini engelliyor. Burada müslüman aydınların sıkı bir muhasebeye gitmesi, eleştiri ve akabinde yeni bir felsefi, fikri çabayı geliştirmesi beklenmelidir.

15 Temmuz bir gerçeğin daha 27 Mayıs ile birlikte ortaya çıkan yeni dini grupların ne derece sorunlu olduğunu ortaya koydu. Dünya sisteminin yeni doktrinleri karşısında bu gruplar ve din anlayışları sürekli güçlendi, kendilerine yeni mütirler, imkânlar buldu. Türkiye'de din anlayışının yenilenmesinde 27 Mayıs sonrasında tarikat ve cemaat yapılanmalarının hiçbir etkisinin olmayacağını, bıraktın İslâm düşüncesini ileriye taşımayı, potansiyeli bile heba edebileceğini daha da önemlisi vatan ve millet varlığını riske attığını açıkça belirtmek gerekir.

Siyasi Organizasyon ve Devlet

15 Temmuz darbe girişimi siyasi olarak Fırat Kalkanı hareketini, Kört devletine giden süreçte devlet varlığının ve düzenin tesisini, Cumhurbaşkanını Erdoğan'ın siyasi özne olarak varlığının kavi-
55

leştirdiğini, başkanlık sistemine giden yolun Ortadoğu dengeleri nedeniyle mecburiyet halini almasını, sıcak tehdit karşısında toplumun ve siyasetin mutabakatını büyük oranda sağladı. Evvelce söylemek gerekir ki, 15 Temmuz bir yanıyla tasfiyeleri sağladı. FETÖ bağlantılı yapılar, okullar, medya kuruluşları, şirketler, sivil toplum örgütleri ve büyük oranda alt ve orta seviyedeki şahısları, güvenlik bürokrasisindeki kadroların önemli kısmını kamusal alandan tardı etti. Bu tasfiye FETÖ'nün etkisizleştirilmesi için ciddi bir yol almayı beraberinde getirse bile henüz büsbütün ortadan kaldırmadı. Kaldı ki siyasetin ve bürokrasinin üst kesimlerinin yerlerini muhafaza etmesi, Türkiye çapında alt kesimi rahatsız etti. Halile burada bir çatışma da yaşandı. Fakat adalet vurgusunun sürekli dile getirilmesi siyasal alan açısından hangi derecede doğru bu da tartışmalı. Zira darbe gerçekleşmiş olsaydı burada FETÖ yapılanmasında olsun ya da olmasın ilintili herkes belirgin bir mevki kazanacaktı, dolayısıyla bu yapılanmada üst ya da alt ayrımı kendiliğinden düşebiliyor. Zaten temel mesele de burada.

FETÖ anlaşıyor ki 15 Temmuz darbe girişimini belki de 17-25 Aralık'a giden süreçte ön-

görmüştü, bankasına para yatırma, sendika kurma gibi yollarla temel insan varlığını ortaya koydu. Burada alttakilerin, Cumhurbaşkanı'nın tabanı ibadet dediği kesimin akletmesini de beklemeye hakkına sahibiz; yıllarca tedbir diyen, takiiye yapan, kendini korumak için yeri geldiğinde içki içen, yeri geldiğinde eşinin başını açan bu insanlar "tabanın" sendika üyeliği, bankaya para yatırma ile açık açık deşifre edildiğini anlaması gerekirdi. Mesihyanik bağlılık o kadar yoğun ki, akıl devre dışı kalabiliyor.

Yine gelişmeler gösteriyor ki FETÖ, darbe girişimi başarısız olduğunda bu alt kesimdekilerin alınmasını ve toplumsal bir infiale vesile olmasına, davaların sulandırılmasını bile öngörmüştü.

Üst kesimdeki pek çok ismin banka, sendika gibi kendini afişe edebilecek hiçbir oluşuma girmediği, yani açıkça korunduğu da belli oluyor. FETÖ tasfiyelerinde olduğu gibi FETÖ yapılanmasında da üst sınıf korunmuş! Dolayısıyla Türkiye'de bu meseleler kesinlikle bir sınıf savaşımına varmıyor. Bununla bağlantılı olarak belirtmek gerekir ki taban, cemaatlerinin kendilerini bir çırpıda gözden çıkarmasını sorgulayamıyor, mehdinin ABİD'de korunmasının gerekçelerini tartışmıyor. Burada taban ve tavan arasındaki "bağlılık derecesi"nin eşit olduğunu da ayırteten ifade etmeli... Tabanda içeri alınanların, kamudan atılanların hiçbir pişmanlık göstermemesi, "o kutlu gün"ün geleceğini, hesap soracaklarını düşünceleri "adanmışlık" bakımından değil "statü" açısından farklı olduklarını gösteriyor.

15 Temmuz Türkiye'de siyasal hayatın yeniden organize olmasına vesile oldu; darbe günlerinin sıcaklığında partiler arasında bir mutabakat, yakınlaşma gerçekleşse bile zamanla herkes mevziine çekilmeye başladı. Bu elbette siyasetin kendi atmosferinin bir sonucuydu, önemli olan olağanüstü durumlarda bir araya gelebilme iradesinin sergilenmiş olmasıydı.

15 Temmuz devletin varlığını tartışmaya açmasa bile hiyerarşinin neredeyse çöktüğünü gösterdi. Devlet resmen infialak etmek üzere imiş; yapı o kadar güçlenmiş ki zaafir ötesinde teslim olacak düzeye gelmişiz. Bu durum, Suriye ve Irak ile ciddi boyutlara ulaşan Kürt meselesi, terör, Kürt devleti ihtimalleri, PYD'nin ABD ve Atlantik Pakiti açısından meşruiyet kazanması, içeride FETÖ yapılanması devlet aygıtının yeniden ele alınmasını zorunlu kıldı. Bu açıdan, herhangi sıcak müdahale gerektirecek durumlar için "Başkanlık sistemi", KHK ile işleyişi hızlandırmak ihtiyacı 16 Nisan'a neden oldu. Sonuçta devlet sadece FETÖ meselesi için değil "beka" sorununu halledebilecek tüm ihtimaller açısından da güçlendirilmiş oldu. Burada tek adam, diktatörlük konuları muhalefetin tezleri olarak görülürken konunun anlaşılmasında belirgin bir sıkıntının olduğu da gözlemlendi.

Türkiye'de siyaset ve düşünce hayatı 15 Temmuz süreciyle birlikte belirgin dönüşümlere, keskin değişimlere girmedi fakat başta İslamî kesim olmak üzere kamusal alandaki durum cihetinde sorgulamalar, yer arayışları yaşandı. Her ne kadar statüko eleştirisi yapılsa da FETÖ karşısında, ikinci bir kalkışma yaşanmaması için Kemalist milliyetçi söylem, MHP'nin ideolojisi efsâr-ı umumiyeyle hakim oldu. Sonuçta Türkiye'de düşünce hayatının, ideolojilerin millîlik kavramını sadece statükonun belirlediği çerçeveye sığdırma anlayışı tekrar etti. Bu açıdan FETÖ darbe girişimi engellenirse bile darbelere özgü statükonun tekrarlanması "kısmen" gerçekleşti.

İslamcılık düşüncesinin, İslamî kesimin hiçbir konuda hazırlıklı olmadığını, bu tür "militarist" siyasallığa karşı tedbirlerinin olmadığı, öngörülerinin eksikliği de netleşti. Belki de siyasi alan açısından gelecek adına umut verici husus, tanklara karşı koyabilme iradesinin ortaya çıkmasıdır. Bundan sonra yapılacak bir darbe girişiminin büyük ve kitlesel ölümleri göze almayı gerektire-

ceği, Cumhuriyet dönemi darbe silsilesinin halk iradesiyle kesintiye uğradığı da sonuçlardan biridir. Darbe geleneği 15 Temmuz ile akamete uğradı. Askerlerin Koprü üzerindeki görüntöleri, Türk askeri üniformasının yerlerdeki hali kadim müesses nizamımızın berbat bir propagandaya mal olabileceğini, çöküş içinde olduğumuzu ve askeri manada zayıf olduğumuzu gösterdi. Fırat Kalkın Harekati bu açıdan algılan düzeltilen gelişmelerden oldu.

Devlet ve millet arasındaki bağlantının bürk-rası ve kurumlar bağlamında tam olarak güçlenmediği, devlet organizasyonunun üzerk yapılanmaları sürdürdüğü ayrıca önümüze düşen hakikatlerdendir. 15 Temmuz Türk siyasi hayatının, dini ve fikri zemininin, toplumsal-bireysel varlığımızın niteliklerini göstermesi açısından bariz göstergeler içindi.

Umut, Korku, Kaçış

15 Temmuz darbe girişimi toplum, birey, değer açısından ise başta ahlaki tutumlar olmak üzere inanç yitiminden, toplumun-bireyin hiççileşmesine, umutsuzluktan ümide, yalnızlık, darbe havasından birlik-beraberlik atmosferine, FETÖ avcılığından av olmaya, şüphe duygusundaki yorgunluktan gövencesizliği tetiklemesine, kariyer ve para çabasının kimliksizleşmeyi doğurduğuna kadar çok sayıda meseleyi ortaya çıkardı.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, 15 Temmuz bir yanıyla umut öte tarafıyla umutsuzluk doğurdu. 15 Temmuz hem yıkımın hem inşanın uç vermesini sağladı.

Toplumu öne çıkarırken bireyi geri plana itti; büyük kavgaları, büyük anlatıları büyütürken, hayatın ve insanın akışındaki küçük detayları, hissiyatları, düşünceleri geri plana itti. Hiççiliğin, hayatın ve devletin çok kolay bir şekilde heba edilebileceği, yaşamın öyle arkasına düşülmeyecek kadar değersizleşme kabiliyeti gösterebildiği zamanı yeşertirken insana, dine, düşünceye, varlık alanına sarkan gayri meşru çıkmaları bertaraf etme açısından da bir gayelilik, ideolojik amaç doğurdu.

Kamusal alanın sahipliğini birilerinin rahatlıkla ve usul usul ele geçirebildiğini, oy vermenin yeri geldiğinde milli iradeyi gölgede bırakabileceği kadar paralel yapılanmalara açık olduğumuzu

15 Temmuz'un yüzümüze vurduğu gerçeklerin başında, dini yapıların kendileriyle vatan ve milleti özdeşleştirmekten uzak durması gelir. Halîyle İslâm arılayışa yine "öteki grupları" tasfiye etmeye, onlara hükmetmeye ve mutlak hakikatin kendileri olduğuna kadar giden bir süreci de işaret ediyor. 15 Temmuz'a gelinceye kadar dini yapılar İslâm düşüncesinin meseleleri üzerine tekdüze getirmek, neo-selefîlik, İŞİD tehlikesi, parçah yapılanmalar, iktisadi komular, kamusal dindarlık gibi hususlarda derinlikli çalışmalar yapmak yerine kendi tarlalarını sürmeyi tercih etti.

dikte ettiren bir süreçten geçtik. Fakat darbelerin, emek hırsızlığının, siyasal gaspın millet varlığıyla bertaraf edilebileceğini, "insanın", bireyin, bir tek kişinin bile hâlâ etkin olabileceğini gözler önüne serdi. Toplumsal hiçlik bazen büyük başarılar, görünür galibiyetlerle gelir fakat Türkiye'de sürekli darbe girişimleri, beka meselesi, terör olayları tutkuyu azaltır, millet yeri geldiğinde güçlü özne görüntüsünü kendine yakıtır da içten içe zayıf olduğunu bilir, böyle durumlarda kahramanlar, költür, mehdiler devreye girer.

Toplumsal hiçlik millet bağının çözülmesine kadar gider mi... bilinmez. Bu siyasal gelişmelerle ilgili... Ancak tanklara karşı çıkma iradesi Türkiye'de doğudan batıya, güneyden kuzeye her siyaset çevresinin yeri geldiğinde millet olabileme iradesi gösterdiğini ispatladı.

Kariyerizm, işsizlik, düşük maaşlar, tüketim kültürü, beklentileri karşılamayan iktisadi ortam, insanların insanlardan sürekli şikâyet etmesi, varoluş endişesi karşısında bir araya gelmeyi engellemiyor. 15 Temmuz, Anadolu irfanının "gâvur saldırtıyor" fikrine karşı topyekûn mücadele verebildiğimizi, şehit olmaktan imtina etmediğimizi açıkça ispatladı.

Fakat darbe engellendikten sonra yepyeni bir dönem, yepyeni siyaset, yepyeni bir Türkiye için temelleri sarıp başlangıçlar yapabilmenin kapılarını araladı mı?... Tartışmaya gerek duymadan maalesef 'hayır' diyebiliriz!